

Jak řešit problém velmi chudých? Nad tímto tématem se zamýšlí Kritína Třešková, právnička, nyní koordinátorka projektu Mary's Meals v České republice? Nepřímo se její slova dotýkají limitů chudoby a bohatství obecně. Záměr začínal prostě - v malé skotské boudě si jeden uvědomělý věřící Skot Magnus Macferlane - Barrow řekl, že pomoc těm nejpotřebnějším nevyžaduje velké instituce, objemné prostředky, jež někdy sytí ty, kdo „pomáhají“, ale hlavně milosrdné srdce a nasazení mezi těmi, kdo dávají, což jsou nejčastěji ti z bohatého světa a těmi kdo o pomoc žádají. Sami se zeptejme: nemáme na to, abychom se podělili o stravu s chudými, kteří díky ní mohou chodit do školy? Tento projekt tiší hlad a vzdělává zároveň. Možná by toto východisko mělo platit i v situaci, kdy svět byl zasažen pandemií koronaviru a dělení mezi chudými a bohatými bude větší. Snažme se vidět v chudých své bližní, být s nimi solidární a pomáhat s citlivostí, která nenaruší jejich životní směřování.

Dialog byl natočen v zimě roku 2019 v Brně v centrále společnosti.

MS: *Setkáváme se s Kristínou Třeškovou, která je součástí společenství Mary's Meals, snažícího se potírat chudobu nejpotřebnějších vzděláním i jídlem. Rád bych se zeptal, jaký máte vztah k významu vzdělání v kontextu nutnosti nasycení člověka, poněvadž tak je zajišťován život?*

KT: Jistě. Vlastně se jedná o dvojsečnou zbraň, protože v Evropě máme opačný problém, jelikož čím vzdělanější lidé, tím méně podporují život. Obrátíme-li naši pozornost na krajiny podporované našimi programy, dostáváme se do odlišného pohledu, protože podpora vzdělání, zabezpečení alespoň jednoho jídla ve škole podporujeme i život, jelikož umožňujeme nejchudším, aby přežili - a to tím, že právě ve škole dostanou jídlo.

MS: *Čím si vysvětlujete, že vzdělaný a bohatý svět nechápe důležitost života?*

KT: Asi jsme tak rozmazlení odklonem od základních životních hodnot, že nám chybí pokora a návrat k jednoduchosti. Naše pozornost je vlivem elektronické komunikace, médií, roztrhaná, roztroušená. Asi je to způsobeno tím, že neřešíme zásadní otázky, ale malichernosti, a proto se koncentrujeme na hmotné statky a naše cíle jsou orientovány právě na ně, na navyšování majetku, nikoli koncentrovaná na základní věci, třeba dar života. Máme zájem, abychom život nepředávali, ale abychom pro jeden život shromáždili nejvíce majetku.

MS: *Tímto přístupem život sám ničíme. Má-li jedinec mnoho majetku a není orientován na druhé, pak žije život sám pro sebe - a ne pro samotnou podstatu života. Uvědomme si, že život se stává tehdy životem, pokud jedinec může sdílet dobré i zlé s druhými. Souhlasíte?*

KT: Bezpochyby! Dotkl jste se skutečnosti, že společnost Mary's Meals sdílí - a při tomto slově bych se rád zastavila, protože v dnešní době vše sdílíme na sociálních sítích. Máme zájem sdílet všechna pozitiva, která nám globalizace přináší, ovšem odmítáme sdílet i negativa, před nimiž spíše zavíráme oči a snažíme se uchlácholit domněnkou, že s tím stavem přece nic nemůžeme udělat. Právě Mary's Meals je jednoduchý koncept, který přináší způsob, jak se umožnit změnu životních poměrů. Je to jednoduché, rychlé a účinné.

MS: *Koncept funguje již 27 let.*

KT: Mary's Meals ne, sama instituce funguje 17 let, ale od roku 1992 pan Magnus založil Skotskou mezinárodní humanitární pomoc - Scottish international relief, která právě v roce 2002 dostala podobu Mary's Meals.

... Poznání potřebnosti ...

MS: *Prosím vás, tato instituce vznikla z potřeby pomoci nejchudším, ale jak člověk, který žije*

v blahobytu, může pocítit skutečnou chudobu nejpotřebnějších, tedy těch, kteří nemají ani na jedno jídlo denně?

KT: Je to těžké, protože platí přísloví: sytý hladovému nevěří. Těžko budete někomu vykládat o chudobě, o hladu, pokud nikdo z nás nemá osobní zkušenost hladovění. Máme-li prožitek hladu, je to dobrovolný hlad, který je postem, dietou, ovšem se skutečným hladem se nesetkáváme. Na druhé straně můžeme v naší společnosti zaznamenat hlad po jiných hodnotách. Můžeme vidět společnost, která je nasycená z hlediska materiálních hodnot, což je převážně evropská, pak každý člověk, který poctivě zkoumá své potřeby, v konečném důsledku po nasycení hmotných potřeb se necítí naplněný. Mnozí tito lidé mají tuto zkušenost, že to, co opravdu přináší pocit naplnění, je sdílení dobré praxe. Jde o sdílení toho, co mám. Jedná se o příležitost rozdělit se o majetek, kterým disponuji. Je zde snaha udělat druhému radost, případně mu zachránit život, to jistě není málo.

MS: *Budu osobní: sama jste navštívila místa pomoci Mary's Meals?*

KT: Ne, nenavštívila jsem je, poněvadž je navštěvuji zprostředkovaně, neboť jsme nízkonákladová charita. S prostředky dárců zacházíme velmi pečlivě.

MS: *Můžete být konkrétní?*

KT: To znamená, že Mary's Meals umožňuje svým dobrovolníkům a spolupracovníkům navštívit země a regiony pomoc potřebující, ale tito pomocníci si to musí platit sami. Přesně to není jednoduchá a levná záležitost, ale my navštěvujeme ta území pravidelně prostřednictvím zpráv, videí, fotografií atd. Připomínám: osobně jsem se tam nepodívala, ale věřím, že se do těchto míst jednou dostanu.

... Žít v primitivních podmínkách ...

MS: *Dovedete si představit, že byste se vzdala vymožeností světa a pohybovala se ve velmi primitivních podmínkách? Jinými slovy – stát se součástí chudých, cíle, kam bohatý svět směřuje svou pomoc.*

KT: Odpovím Vám od srdce: nedovedu si to představit, ale to neznamená, že se to nemůže někdy stát, protože mnohé situace si my, lidé, nedokážeme představit a přece se stanou a dokážeme v nich velmi dobře fungovat. V naší organizaci platí: každý má působit v prostředí, které dobře pozná, kde je nejprospěšnější. Momentálně se cítím prospěšná zde, avšak změní-li se životní okolnosti, které by nastavily a nasměrovaly nás jinak, jednoduše – jsou přijaty! Již se v mém životě takové okolnosti udály. Nedovedla jsem si představit, že zakotvím v Čechách. Nerozmýšlela jsem o tom, ale pokud přijde volání životních okolností, člověk se s tím vyrovná. Připomínám: život v tamních krajinách je velmi odlišný, a proto tam, kde působí Mary's Meals není elektřina či jiná infrastruktura, není tam tekoucí voda a jedna studna slouží vesnici, ale my víme, že na vše si můžete zvyknout.

MS: *Vzdát se vymožeností, které jsme si vytvořili během staletí poznáním a kreativitou, je opravdu obtížné. Sám za sebe přiznávám: komfort je pro člověka západní civilizace čímsi samozřejmým. Zde vzniká otázka: dostane-li se takový jedinec do podobných podmínek, nezačne náhodou proklínat život a tázat se: kam jsem se to dostal?*

KT: Možná jde o teoretickou otázku, mně by nechyběly vymoženosti jako elektřina, voda, avšak nejvíce by mi chyběla kultura – pomyslná nadstavba, kterou zde máme k dispozici, které se cítím součástí. Budu konkrétní – výtvarné umění obohacuje život, a pokud bych je neměla, byl by můj život chudší.

MS: *Divíte se, kam člověk došel a kde zůstali jeho spolubratři.*

KT: Myslím si, že kouzlo Mary's Meals spočívá v tom, že sytíme děti ve škole, neboť nadstavbu umožňuje právě vzdělání. Po vzdělání děti v chudé Africe prahnou a učitelé i vedení místních komunit jsou vděční za vzdělání, kterého se u nich žákům dostane. Ty děti poté mají zájem rozdělit se o své vlastní vzdělání a učitelé se tak rovněž dělí o své vlastní vzdělání s místní komunitou, což je velká investice, která umožňuje místní „nadstavbu“, která je pro Evropu charakteristická. Přiznávám, že tam nepřinášíme to „naše“, ale oni si vzděláním vytváří vlastní kulturu a svébytný život.

MS: *Nasyčením dětí zároveň s výukou podporujete vlastní cestu.*

KT: Navrhnu odlišný přístup: můžeme kráčet společně, byť máme každý vlastní cestu. Proč nekráčet část své cesty společně?

MS: *Jednoduše: spolupracujme.*

... Kdo je vybrán do programu Mary's Meals? ...

MS: *V Africe Mary's Meals sytí malé a dospívající. Velmi rád bych byl, pokud byste mohla popsat praxe instituce, která vzniká v malých, skromných prostorách, avšak ohromujícími výsledky se vykazují na četných místech v nejchudších zemích.*

KT: Ne nadarmo se o Skotech mluví, že jsou velmi spořiví, ale v Mary's Meals se dbá na efektivitu vynaložených prostředků. Vznikli jsme ve skromných podmínkách, kdy Magnusi Macferlane - Barrow - tehdy velmi mladý člověk, bylo mu přes 20 let, neměl žádný majetek a do současnosti jej neshromažďuje a snaží se získat prostředky pro podporu dětí. Účelně vynaložené prostředky jsou mottem pro současnosti. Od roku 2002 jsme se rozšířili do osmnácti zemí světa - což přišlo pozvolna a přirozeně. Nikdo neměl žádný business plán, že v tom a tom roce dosáhne jistých limitů. Společnost následovala potřeby zemí, kde nyní operuje. Z pohledu mnohých je koncept efektivní a uplatňuje se v něm pomoc dobrovolníků. Jsme velmi nízkonákladová charita, jež umožňuje přispívat i nemajetným lidem. Idea neziskové instituce je dobrá, neboť se šíří rychle. Efektivita je vysoká, poněvadž dnes máme vysokoškolsky vzdělané odchovance, což je velmi krásné. Nezakládáme si na tom, že budeme vychovávat vysokoškoláky, ale primárně zlepšujeme životní podmínky lidí podporou vzdělávání. Je krásné, že v mnohých státech jsou možnosti studovat na střední škole a pro vysokoškoláky máte stipendia. Problém mnohých je ten, že dítě jako účastník programu nevyjde z základní školy, a proto nedosáhne dalšího vzdělání. Naším cílem je přivádět děti do základních škol a motivujeme je, aby chodily do základní školy a mohly se pak rozvíjet.

MS: *Nyní si vysvětleme, v čem spočívá základ pomoci - jde o jedno teplé jídlo. Je to kaše. Nepředpokládá se, že by došlo k rozšíření jídelníčku?*

KT: V tuto dobu se o tom neuvažuje. Nejde to pouze o kaši. Vychází se především z místních zvyklostí. Nejrozšířenější je kukuřičná kaše, ale v Asii se setkáte s rýží s luštěninami, s fazolí atd. V jiných státech je to kombinace cizrny a fazole, což je pro nás nepředstavitelná kombinace, ale tak se toto jídlo tam jí a místní děti jsou za to vděčné. Přiznávám, že jde o monotematický jídelníček, jež užíváme například v Malawi. Kukuřično-sojová kaše je obohacená o vitamíny a minerály, přesto vše jeden hrníček kaše je za hranicí přežití - rozhoduje se, zdali konzument přežije či nikoli, a zároveň je nadějí na lepší život. Právě díky jednoduchosti i konceptu je projekt vysoce efektivní, avšak Evropané si asi těžko umí představit jíst neustále stejný pokrm.

... Pocit viny ...

MS: *Nepocítujete pocit viny, že jste součástí bohatého světa?*

KT: Zamýšlela jsem se nad tímto pohledem, ale v mé úvaze jsem se oprostila od takového smýšlení,

protože by to byla slepá ulička. Spíše než pociťovat vinu bych uvedla pocit sdílení se. To znamená, že jsem se narodila do tohoto prostoru, nerozhodla jsem. Mně byl život dán na Slovensku, stejně jako jim například v Malawi. Nám všem byl život dán, my jsme o tom nerozhodovali. Jsem přesvědčena, že každý by měl uvažovat o svém životním poslání, proč je zasazen do těchto životních okolností, v jakých se nachází. Měli bychom se tázat: mám-li určité možnosti, jak bych mohl pomoci, jak bych mohl „sdílet“.

MS: *Vím, ostatně žijeme ve světě, který je plný protikladů a nechápeme, proč zrovna jsme v situaci, v jaké jsme. Vlastně jde o tajemství.*

... Budoucnost nadace ...

MS: *Podívejme se na budoucnost společnosti, v níž působíte. Jako perspektivu vidíte v České republice? Jakou máte „armádu“ dobrovolníků a jakou formou mohou lidé podpořit tento projekt? Bude zajímavé, zdali se stane součástí zdejší kultury darování.*

KT: Mohl by se projekt Mary's Meals součástí zdejší kultury darování? Bylo by to krásné. Vlastně jde o touhu společnosti. Kéž bychom se stali stejně tak známí jako jiné charitativní organizace. Vraťme se k původní vizi Mary's Meals – tedy k tomu, aby jedno dítě dostávalo jedno jídlo denně. Nutno přiznat – máme úspěch, ovšem vidíme i příležitosti rozvoje. Daří se nám díky podpoře dobrovolníků a dárců. Naši dobrovolníci pro nás mohou dělat mnohé aktivity. Nabízí se široká škála možností na základě využití kreativity každého dobrovolníka, a proto každý může utvářet, co je blízké jeho srdci. Stačí pouze odlišně definovat: co tvořím, dělám pro dobro druhého. Nechť třeba dobrovolníci sportují v tričku Mary's Meals a pomohou šířit zprávu o existenci organizace, která sytí miliony, případně se zapojí do fundraisingu, benefičních koncertů aj.

MS: *Prozradte, jak jste se sama dostala k projektu Mary's Meals?*

KT: Velmi zajímavě. Je známo, že boží cesty jsou nevyzpytatelné. Shodou okolností jsem – ještě než jsem se dozvěděla o organizaci Mary's Meals – mohla poznat poměry chudoby na světě ve FAO, což je Organizace pro zemědělství a výživu v Římě, což je agentura OSN. Tam jsem se zúčastnila jedné mládežnické konference a úředníci FAO nám vysvětlovali poměry chudoby. Když jsem se vrátila z FAO do Brna, neboť žiji v Brně, jedni moji známí mi dali knihu Bouda, která krmí milion dětí a pověděli mi, že Mary's Meals hledá spolupracovníka dobrovolníka pro šíření myšlenky této organizace. Přišlo mi velmi vtipné, že po návratu z FAO z Říma se mi do ruky dostala tato kniha. Krátce poté přišel do České republiky zakladatel Mary Meals, navštívila jsem jeho přednášku. Ta mě jako mnoho jiných lidí oslovila. Velmi ráda budu podporovat toto dílo. Tak tomu bylo a já jsem se stala součástí týmu, který podporuje Mary's Meals mnohými způsoby. Přiznám se, že mě tato práce velmi naplňuje, protože má krásný cíl a krásné poslání. Vlastně jde o velmi optimistickou práci, byť na jedné straně je hlad, ovšem na druhé je úsměv obdarovaných. Častokrát se setkávám s mladými lidmi – a to včetně přednášek na školách. Oni mají správný pohled na svět. Pociťují své mládí a potřebu měnit věci k lepšímu, což opravdu skvělé, motivující, člověka „nabíjející“. Umožňovat dětem chodit do školy, vzdělávat je v podobě, jaké to děláme zde, je to hodně naplňující. Nutno říci, že výsledky jsou velmi hmatatelné, ale je to také loterie, poněvadž nevíte, co se z toho vrátí. Říkáte si: snad to bude dobré, pokud děláme pro Mary's Meals. Cítíme efektivitu. Lidé, kteří dostávají pomoc, jsou za vděční za maličko. Mají zájem o sdílení svého života. Jsou si vědomi, že naše materiální vybavení umožňuje přežití jejich dětí, a proto tato aktivita je naplňující. Je vzácné, že naše aktivita je rychle vidět.

MS: *Zamýšlíte-li se nad rychlostí programu, proč se takto nepostupuje při řešení otázek v praktické politice ve vyspělejších světech – například v Čechách.*

KT: My jsme trochu někde jinde. Pojem chudoby je viděn ve zcela jiném kontextu. Nejedná se o chudobu jako v problémových krajinách. Bavíme-li se o chudých lidech v České republice, pak chudý člověk v České republice je stále boháč oproti chudákovi v Africe. To pak znamená, že v České republice je vytvořen sociální systém, byť má svá úskalí. Je zde mnoho organizací, které jsou připraveny pomoci. Existuje státní aparát na podporu potřebných – právě tato skutečnost tam chybí.

MS: *Jak krásná spontaneita! Mnoho lidí podporuje činnost. Domníváte se, hospodářská i kulturní vyspělost také znamená i zatuhnutí spontaneity. Kolik lidí podporuje projekt, v němž se realizujete?*

KT: Jistě se jedná o spojitost. Přiznám se, že toto nemám prozkoumáno, ale můžeme vyjít ze vztahu: čím více je společnost organizovaná, čím více jsou procesy strukturované, tím méně jsou spontánní. Tím méně se tam uplatňuje přímočarý duch – někdy tento stav skutečnost podporuje, jindy je na škodu věci. Rozhodování závisí na konkrétním člověku jakou míru kreativity, vlastní otevřenosti svobodného ducha tam vloží. Závisí to také, do jaké míry cítím vlastní svobodu, jak se cítím svobodný, konat své skutky, rozšiřovat svobodu dál. Víím, žijeme v abstraktních světech.

... Radostné dítě ...

MS: *Zeptám se prostě: co člověk cítí, když se dívá do tváře usměvavého dítěte?*

KT: Zakouší štěstí, spokojenost. Úsměv někoho jiného automaticky vyvolává úsměv na vlastní tváři.

MS: *Nezapomínejme, že u dětí není kalkul.*

KT: Většinou tam ten kalkul není a Mary's Meals má mnoho rovin. První je vyvolat úsměv, spokojenost, má sytit a právě nasycení vyvolává spokojenost. Pokud bychom pouze sytili, naše snažení by bylo povrchní. My podporujeme vzdělávání, což je hlavní cíl.

MS: *Nasytit, také naučit číst, opatřit základní.*

KT: Nasycení je právě první rovina. Máme zájem o jednotlivce, ale soubor jednotlivců vytváří společnost. To znamená, že motivujeme-li pozitivně soubor tvořivých jednotlivců, pozitivně motivujeme samotnou společnost. A vzdělaná společnost se vyvíjí jinak než nevzdělaná. Vzdělaní jedinci se rozhodují jinak než jedinci bez vzdělání, a proto mají mnohem větší míru svobody, dokážou vyhodnocovat informace, dokážou se podívat do budoucnosti, dokážou vnímat budoucnost v širších horizontech, nejen v rozměru – zdali přežijeme do zítřka. Vzdělaní, poučení jedinci si mohou plánovat. Pokud pozitivně motivujeme společnost, přispíváme ke spolužití států v širších kontextech, protože věříme, že vzdělaní občané se budou o sebe dobře starat, budou vyhodnocovat informace, budou dobře nakládat se svými životy.

MS: *My bychom se též mohli zeptat: proč zrovna lidé v Malawi jsou takto chudí, když jsme celkem bohatá společnost? Vaše odpověď může znít: asi neměli štěstí jako my Evropané. Poznání se tam nešířilo jako u nás. Čím si africkou chudobu primárně vysvětlujete? Uvědomme si, že zde máme horší podmínky pro život. Nezapomínejme: nejbohatší státy jsou státy hornaté – Skandinávie, Švýcarsko, Rakousko, sever Itálie, Německo, byť v této zemi naleznete nížiny.*

KT: Nejsem socioložka, ale jsem přesvědčena, že více než zkoumat příčiny, je potřeba vycházet z aktuální situace. Víme, že chudoba souvisí s nedostatkem vzdělání. Podívejme se do dějin Evropy, můžeme zjistit spojitost. Se zvyšováním úrovně vzdělání, se zvyšuje hospodářský růst. Myslím si, že tato analogie bude platit i v zemích, které my podporujeme vzděláváním. Nezapomínejme: podporujeme vzdělávání dětí. Věříme, že vzdělání dětí, jednotlivců, jim umožní zlepšovat životní podmínky. Díky našim aktivitám si pak dítě může zlepšit svůj život.

MS: Něco podobného spatřuji při setbě. Člověk se snaží sít na úrodnou půdu. Ti, kteří jsou na počátku života, mohou být těmi semeny, která pozvolna vzejdou a rozkvetou.